

ctoritate prædicat, submisso discipulos rogat, tum unusquisque colligat ex his, ut illis a quibus exempla bene vivendi percipit, hoc quod bene aut melius quam illi intelligit, humiliter dicat, si Paulus illis humili se voce subdidit, quos ad vitam ipse suscitavit. Curandum quoque est quantum loquamur, ut si cum qui multa ferre non valet, longius loquendo traxerimus ad fastidium perducamus. Hoc tamen infirmis præcipue congruit, ut pauca quidem et quæ capere prævalent, audiant, sed quæ eorum mentem impoenitentiae dolore compungant.

« Cognoscite fratrem nostrum Timotheum dimissum cum quo, si celerius venerit, videbo vos. Salutate omnes præpositos vestros, et omnes sanctos. Salutant vos de Italia fratres. Gratia cum omnibus vobis. Amen. »

Cognoscite fratrem nostrum Timotheum, cognoscite quantæ sanctitatis ipse sit, et quanta ei reverentia debeatur, Timotheum dico, dimissum, id est euntem iter quod volebat, vel ad prædicandum (ut cupiebat)

A dimissum, aut fortassis a carcere relaxatum. *Cum quo, si celerius venerit, videbo vos, quia si velocius venire festinaverit, habebō facultatem eundi cum eo ad vos. In hac promissione reddit eos attentos et magis obedientes, ne si venerit, inveniat eos inobedientes admonitioni hujus epistolæ, praveque agentes. Ac deinde: Salutate, inquit, omnes præpositos vestros, id est sacerdotes et cæteros qui præsent vobis in Domino, et omnes sanctos, id est omnes subjectos, qui baptismi sanctificationem perceperunt. Cum autem subjungit: Salutant vos de Italia fratres, ostendit se ab Italia scripsisse. Ideo autem quod sapradixit, deprecor vos facere ut celerius resitatur vobis, declaravit se vinculis tentum esse, dum scriberet, atque colligitur epistolam misisse a Roma, ubi victus tenebatur. Gratia, inquit, cum omnibus vobis sit, ut per auxilium gratiæ possitis bene vivere, qui per legem non potuistis Deo placere. Cujus et nos participes efficiamur, ut per eam justificemur, et ad æternam vitam pervenire mereamur. Amen.*

ANNO DOMINI MCL

HILDEBRANDUS JUNIOR

NOTITIA

(FABRIC., *Biblioth. med. et inf. Lat. t. III, p. 259*)

Hildebrandus junior, scriptor commentariorum in Matthæum. Eiusdem, ut videtur, magistri Hildebrandi est *Libellus de contemplatione*, quem ex ms. codice Hiemeradensis monasterii, annorum circiter 500, vulgari E. Martene, t. IX, *Ampl. Collect.*, p. 1237.

MAGISTRI HILDEBRANDI

LIBELLUS

DE CONTEMPLATIONE.

(MARTENE *Ampliss. Collect.*, tom. IX, p. 1237, ex codice ms. Himeradensi annorum circiter 500.)

Ex lectione evangelica Matthæi, quæ incipit, *Cum natus esset Jesus, etc.*, ubi beatorum trium regum commendatur Domini Jesu fidelis et devota visitatio, subtiliter duce gratia, investiganti tria occurrunt, in quibus recte et ordinato distinctis, et singulis per tria membra divisivis, quæ collecta in novem crescunt,

C inveniri poterit, sed non nisi ab eo qui vere dilecti Jesu languet amore, status et modus veræ contemplationis. Primum est trium regum fidelis et devota pueri Jesu inquisitio, neque enim inquiri poterat, nisi a fidelibus et devotis. Unde habes: *Magi venerunt ab Oriente Jerusalem dicentes: Ubi est qui*

matius est rex Judæorum? Secundum est ejusdem Domini Jesu læta et grata inventio, quia revera plenum prorsus omni gaudio invenire et videre hominem hominis Conditorum, de quo habetur: *Videntes stellam gavisissimi gaudio magno valde, et intrantes domum invenerunt puerum.* Tertium etiam ipsius humilis et discreta adoratio: non enim Deo accepta sunt vota, nisi humilium et discretarum animarum. Unde sequitur: *Et procidentes adoraverunt eum, et apertis thesauris suis, etc.*

2. Notandum igitur quia inquisitio habet desiderium, inventio gaudium, adoratio cum oblatione ministerium. Ex desiderio inquisitionis causatur gaudium inventionis, et gaudium inventionis consequitur ministerium adorationis. Et quod desiderium est motus quidam animæ rationalis, quem habet in virtute concupiscibili: qui motus causatur a desiderio, sicut dicit philosophus, quod desideratum movet desiderium, et nostri desiderii objectum non esse debeat nisi ille qui totus est desiderabilis, quod etiam in ipsum desiderant angeli prospicere, et de quo propheta: *Ecce veniet desideratus cunctis gentibus* (Agg. II, 8); et Psalmista: *Quemadmodum desiderat cervus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te, Deus* (Psal. XLI, 2). Si bene et recte ex desiderio, scilicet Deo, nostræ mentis causatum et motum fuerit desiderium, tota in se videbitur continere.

3. Primum est spei fervida et devota præsumptio. Nihil enim inquiritur cum desiderio, nisi vere speratum, et quicquid speratur, desideratur et inquiritur, et spes in ipsum suspensa, quia non est præsentiam, sed futurorum, certam sui habere debeat, si vera est, expectationem, cum fiducia adipiscendi ipsum: aliter enim vera non esset. Habeat etiam ipsa de adipiscendo spei præsumptio extensionem in interius: quæ extensio spei in speratum, quia differtur, affligit animam, et ipsam donec desideratum inveniat, reddit circa inquisitionis negotium inquietam, sicut dicit Augustinus: Domine, fecisti nos ad te, et inquietum est cor nostrum, donec requiescat in te.

4. Recte sequitur secundum, quod est sollicita et inquieta in inquirendo mentis exercitatio. Qua enim amplius a desiderio vel sperato movetur desiderium, eo amplius exercitatur spiritus circa inquisitionis negotium. Unde Psalmista: *Renuit consolari anima mea* (Psal. LXXVI, 3), quia videlicet præsentem quem inquiri et desidero, non habeo: *Memor sui Dei et delectatus sum* (ibid.), in spe scilicet inventionis, sicut dicit beatus Bernardus: Interim dum differtur præsentia, suavis est memoria. Et exercitatus sum officio inquisitionis, et defecit nimirum spiritus meus, sustinere non valens moram tam diuturnæ expectationis. Revera namque animo desideranti nihil talis festinatur, nunquam nimis festine desideratum præsentatur. Quæ studiosa spiritus Deum inquirentis exercitatio commendatur in Canticis, ubi dicitur: *Surgam et circumibo civitatem,*

A per rivos et plateas quæram quem diligit anima mea (Cant. III, 2). Videns enim sponsa in lectulo corporis et negligentia sponsum nullatenus inveniri posse, se ferventer in exercitium expandebat studiosæ et operosæ inquisitionis. Cæterum quia ista animæ inquietudo non circa plurima, sed circa unum, quod solum necessarium est, sollicita, et dedignatur exterioribus et transitoriis occupari, quæ plerumque impedire solent et retrahere animum ad æterna et permanentia bona suspirantis, congrue ponitur tertium, quod est mundi et omnium mundanorum contemptus et oblivio.

5. Non enim simul possunt transitoria et æterna diligi. Cum ergo sit Deus bonum tam æternum quam summum, tam incomprehensibile quam incommutabile, quomodo se ad diligendum aliquid commutabile inclinatur, qui ipsum comprehendere festinat? Unus enim ipse, non uni, sed omnibus sufficit. Satis unus ipse tibi sit, sine quo omnia nihil sunt. Sine ipso nihil tibi non solum satis, sed nec aliquid sit. Quis mihi det omnibus quæ ab ipso sunt privari, et ipso solo æternaliter donari? Non est, Domine Jesu, quod habere velim vel debeam, si te non habeam, nihil mihi sine te jucundum, nihil abundantum. Magis mihi bonum non esse, quam sine te esse. Velim quid velis, nolim quod nolis. Vis me te solum velle, nihil unquam amplius possim velle. Velle meum ad te liberum sit, nulli a te extraneo obnoxium. Si tamen te veraciter et efficaciter voluero, nihil extra te velle potero. Dulcissime Jesu, dulcescat mihi dulcedo tua suavis et vera. Influat animæ meæ Deitatis tuæ sapor mellifluus, extricet a præcordiis meis omne quod temporaliter sapit. Præ dulcedine tuæ desiderantissimæ visionis, vilescat mihi omnis affectus transitoria delectationis. Concupivit anima desiderare te, si satis non fuerit secundum te, concupiscat amplius sicut libuerit de te. Suspensum a temporalium ambitu vel amore, o dilecte Jesu, elegit anima mea, et mortuam ossa mea. Trahe me post te, non me relinquis circa me. Si me derelinquis, delinquam; et certe scio, si deliquero relinquis. Noli ergo derelinquere me, ne delinquam; sed meum est si deliquero, non tuum. Sin autem, tuum est, non meum. Age, benigne Jesu, totum me in sinum tuæ misericordiæ depono. A te bono, si dederis, bonus esse potero. Bonum depositum custodi. Scio enim cui credidi, et certus sum quia potens es depositum meum servare in illum diem. Inquirenti igitur Dominum necessarius est hujus mundi, et omnium quæ in ipso et ad ipsum sunt, contemptus, sicut dicit Joannes: *Nolite diligere mundum, neque ea quæ in ipso sunt* (I Joan. II, 15). Et Paulus: *Posteriora oblitus, ad anteriora me extendo* (Philip. III, 13). Quisquis ergo es, qui Deum spe fervida et sollicita exercitatione inquiris, si te terrenis actibus et terrenorum affectibus minus implicaveris, sicut nec usquequaque verum in inquirendo desiderium habere convinceris, ita nec de inveniendo plenum consequi poteris.

6. Convertamus igitur mentis oculos ad tria posita, quæ ex motu veri desiderii procedunt, et facile patet, quia quodlibet eorum recte alterum consequatur. Spes enim amore sperati se extendit ferventer ad inquirendum; sollicita mentis exercitatio perseverantiam præstat in inquirendo; discreta temporalium oblivio impedimentum tollit in inquirendo. Primum, scilicet spes, excludit diffidentiam; secundum, id est studiosa exercitatio propellit negligentiam; tertium, videlicet mundi contemptus omnem exterminat resistentiam. Eia, benedice Jesu, spes mea, expectatio mea, amor meus, verbum mihi ad te, verbum de te, verbum plenum doloris et miseriæ. Tu qui Verbum es, unigenitum Patris ingeni, propter me factum caro, Verbum de corde Patris eructatum, Verbum quod semel locutus est Deus, Verbum quo mihi his novissimis diebus locutus est Pater tuus cælestis, dignanter audi mei cordis verbum ad te Dei Verbum plenis desideriis eructatum. Audi et vide quia tristis est anima mea et conturbat me, dum dicitur mihi quotidie: Ubi est Deus tuus? Non est quod respondeam, absentem te esse timeo, præsentem non sentio. Ardens est cor meum, desidero videre Dominum meum. Ubi enim est præstatio mea et patientia? Tu es, Domine Deus meus, et quid faciam? Quæro, et non invenio; concupisco, et non video; sequor, et non apprehendo. Quæ est fortitudo mea ut sustineam, aut quis finis meus ut patienter agam? Quid animæ meæ tristius? quid miserius? quid molestius? Putas, dilecte, tristitia mea vertetur in tuæ visionis gaudium? Miseria in tuæ cohabitationis contubernium? Molestia in tuæ comprehensionis colludium? Loquere ad cor animæ meæ. Loquere, Domine, quia audit servus tuus, Audiam quid loquaris in me, Domine Deus meus. Dic animæ meæ: Salus tua ego sum. Dic amplius, Domine, et sic dic ut audiam: *Fili, tu semper mecum es, et omnia mea tua sunt* (Luc. xv, 31). Eia Verbum Dei Patris, hoc est quod audire volui. Lætatus sum in his quæ dicta sunt mihi. Sonet hæc vox tua in auribus meis. Vere enim ista vox dulcis, imo dulcior omni voce citharædorum citharizantium in citharis suis. Convalescat hæc beata vox in intimis animæ meæ, nec foris erit quod audire libeat. Sufficiet enim mihi, si te de me dicturum scivero beatis illis ministris et internuntiis gaudii mei: *Ite et adducite ad me. Optabo tamen et sperabo illud tuum verbum omni desiderio plenum circa me implendum, quod dixisti sanctis apostolis tuis: Veniam et accipiam vos ad me ipsum. Ego ipse qui loquebar: Ecce adsum; ego veniam, ego accipiam, et ubi ego sum et vos sitis. Hæc jucundæ promissiones et consolationes tuæ lætificaverunt animam meam. Interim, dum moram feceris, expectabo te, licet, si, ut sentio, loquar, vere incolatus meus nimis sit prolongatus, nimirum habitantis cum habitantibus Cedar, sciens et frequentissime recolens, quia sicut lætantium habitatio est in te, ita vallis me premit lacrymarum, locus me cruciat afflictionis, umbra me occupat mortis. Multæ*

A mihi causæ doloris et tristitiæ, sola vero causa consolationis et lætitiæ, si suaviter et dulciter verbum illud, verbum bonum et suave crebrius animæ meæ repetieris: *Fili, tu semper mecum es, et omnia mea tua sunt*. Interim quia scire non possum, nec forte debeo, quando veniam et apparebo ante faciem tuam, quod utique accelerari opto, licet tu mihi, Christe, vivere sis, et mori lucrum, consolabor in his tuis promissionibus, quæ omne desiderium superant, et te lætus inquiram, lætior inveniam, lætissimus apprehendam. Est enim in hac vita quædam apprehensio tui plena gratiæ, quam nimirum sequitur illa quæ erit plena gloriæ. Quia igitur ego non arbitror me adhuc comprehendisse, sequar si quomodo comprehendam. Totam ergo spem meam, Domine Deus meus, in te reposui, inquietæ mentis meæ desiderium in te suspendi, regnum mundi et omnem ornatum sæculi propter amorem tuum contempni. Non igitur me confundas ab expectatione mea, sed da quod peto accipere, quod quæro invenire, et tandem pulsanti Deitatis tuæ desiderantissima penetralia aperiri. Denique super tribus quæ de desiderio inquisitionis commemoravi, licet posuisse multas auctoritates et exempla potuissem; tamen quia intentionis meæ non fuit multa dicere, hæc pauca sufficiant. Sequitur ergo videre de secundo membro divisionis, quod est de gaudio inventionis.

7. Sed quoniam gaudium proprie loquendo una est quatuor affectionum animæ, quæ secundum Augustinum, Bernardum et Boetium, semina sunt vitiorum et virtutum; et secundum nomen suum nomen prædicabile sit communiter de statu vel differentia triplicis gaudii, ejus videlicet quod est hujus mundi et hominis tantum exterioris, et ejus quod est spiritus in Domino gaudens et hominis tantum interioris; ejus etiam quod est gloriæ et patriæ superioris. De primo habes in Evangelio Joannis ex verbis Domini: *Mundus quidem gaudebit* (Joan. xvi, 20), etc.; de tertio etiam ibidem: *Iterum autem videbo vos, et gaudebit cor vestrum* (ibid., 22). De secundo autem in Proverbiis sic: *Cor quod novit amaritudinem animæ suæ, in gaudio ejus non miscebitur extraneus* (Prov. xiv, 10). Et in Ecclesiastico: *Non est oblectatio super cordis gaudium* (Eccli. xxx, 16), nec præsentis materiæ vel propositi mei est prosequi de primo, quia hoc quantum ad præsens superfluum, nec de tertio, quia nimis arduum; tamen circa secundum negotiari intendo, quia hoc quantum ad contemplationem æstimativam necessarium.

8. Æstimativam contemplationem voco cum B. Bernardo, eam quæ media est inter dispensativam et speculativam. Dispensativa est qua dispensat quis diligens Deum sensus exteriores circa contemplationis negotium, et bene utitur eis ad promerendum Deum. Æstimativa est, qua potentiæ animæ absolutæ a corpore, et affixæ organis corporalibus, nec obnubilatæ phantasiis, prorsus se elevat in Dei agnitionem et dilectionem. De qua nobis ad præsens sermo. Speculativa est qua quis Deum in se et per speciem

speculari, quantum datur, et totus ipsi conjungi, quantum possibile est, anhelat, quæ rarissime et aonniis perfectis simul datur, potius est patriæ quam viæ, nec unquam esse poterit, nisi in excessu vero.

9. Prima est motiva, secunda cognitiva, tertia affectiva. Prima secundum beatum Bernardum laborat, secunda adorat, tertia gustat. Prima incipientium, secunda proficientium, tertia quasi jam pervenientium et omnino placentium. Prima Deum invenit, secunda cognoscit, tertia apprehendit. Verum tamen nec sine prima secunda, nec sine prima et secunda tertia. Nam prima mentem ad dilectum erigit, secunda ad ipsum dirigitur, tertia ad ipsum intronmittit. Sed licet mediam, scilicet æstimativam, secundum quod de ea prosequi propono, diffiniverim, posset tamen propter simpliciores commodius et simplicius dici secundum vim ipsius nominis, eam esse quæ habetur in exercitio virium apprehensivarum et motivarum animæ rationalis, scilicet rationis et voluntatis et liberii arbitrii et aliarum, secundum quod sunt proportionatæ et affixæ organis corporalibus. Speculativam vero esse eam, quæ est potentiarum animæ, quæ nullam habent obligationem ad corpus, quæ sunt intellectus impermistus phantasiis et synderesis. Nam istam quandoque possunt habere viatores; aliam vero raro, sed tantum comprehensores. Signa autem et proprietates istarum contemplationum, forsitan si Deus annuerit, inferius et lucidius exponemus.

10. Revertamur igitur ad propositum. Et certa quia tres sunt motivæ vires animæ, scilicet rationalis, concupiscibilis, et irascibilis, secundum quas nimirum dotabitur anima et præmiabitur, et secunda et tertia a philosophis attribuentur animæ sensibili; Joannes vero Damascenus et alii plerique animæ rationali loco concupiscibilis ponant voluntatem et loco irascibilis animum, ratio etiam sæpe supponat pro intellectu, et utique gaudium interioris hominis sit affectio quædam jucunda, causata ab iis tribus potentibus; recte dicere possumus ad istud tale gaudium tria exigi, videlicet intellectus deiformem illuminationem, voluntatis boniformem devotionem, animi luciformem et jucundam exhilarationem. In intellectu deiformitas, in voluntate boniformitas, in animo quæta et tranquilla luciformitas. Quomodo enim gaudere poteris de dilecto Jesu invento, vel signa inventionis ejus habere, nisi ipso, prout desuper tibi datum fuerit, deiformiter intellectu, et boniformiter volito, et luciformiter gustato. Si enim ipsum perspicaciter intellexeris et cognoveris, nihil aliud quam ipsum velle poteris; et si ipsum boniformiter volueris, nihil aliud quam ipsum gustare luciformiter libebit. Intellectum deiformem voco, qui nullo obscuratur rerum sensatarum nubilo; boniformem voluntatem, quæ nullo delectatur commutabili bono; luciformem animum, quæ nullo inquietatur vel disturbatur accidentali malo. Talis est Dei et ipso fruendum intellectus et voluntas et animus. Hæc tria invenies commendari per diversa

A loca, si bene intellexeris, in Hierarchia Dionysii, et in libro De divinis nominibus. Si igitur gaudere cum ipso et de ipso volueris, ad solum ipsum te vacare, solum ipsum videre, solum ipsum gustare et sapere dehebit: vacare ad cognoscendum, videre ad volendum, gustare ad placendum. Unde Psalmista: *Vacate et videte* (Psal. xl.v, 41), etc. Et iterum: *Gustate et videte, quoniam suavis est Dominus* (Psal. xxxiii, 9). Quando igitur vera est contemplatio in Deum suspensa, solum ipsum cognoscis et intelligis, vis et concupiscis, gustas et sapis. Nihil intueris transitorium, nihil amplecteris perfunctorium, nihil vereris contrarium. Omnem fugis mundi fictam gloriam, omnem spernis fallacis boni memoriam, omnem oblivisceris factam injuriam. Quippe hæc sunt signa et multa alia veræ inventionis Domini Jesu, et jucundæ de ipso invento exultationis. Adhuc tamen plura ponam circa istam materiam.

11. Quoniam igitur, sicut ex parte supra probatum est, contemplatio est mentis perspicacia in sapientiæ spectaculo cum admiratione suspensa, recte primum membrum istius divisionis ponitur intelligentia illuminata, et cum ex tali intelligentia merito sequatur bonæ voluntatis devotio, quæ est suavis affectus in Deum porrectus; secundum erit non incongrue voluntatis boniformitas, exigunt enim nimirum hæc duo tranquillam erga omne quod Deo est et placidam affectionem: ordinate ponitur tertium, quod est animi serena et luciformis exhilaratio. Intellectus deiformiter illuminatus, quia est inspectionis veri boni in se, te rapit et trahit in Deum, et ipsum facit cognoscere. Voluntas boniformiter affecta te facit ipsum diligere: nam dilectio actus voluntatis est; animi pacata exhilaratio, omne quod cognitioni et dilectioni Dei contrariatur, facit abnuere. *Beati enim mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt* (Math. v, 8). Et statim sequitur: *Beati pacifici* (ibid., 9). Neque enim Deus sine proximo, nec proximus sine Deo vere cognosci poterit et amari.

12. Revertamur itaque ad primam partem istius dilectionis, et in ea contemplari studeamus Deum, secundum quod ipse donaverit. *Quis mihi det, dulcis Jesu, te fratrem meum et sugentem ubera matris meæ, ut inveniam te foris et deosculer, et jam nemo me despiciat?* (Cant. viii, 1.) Te foris inveniam per veram cognitionem, te deosculer per plenam dilectionem, nemo me despiciat propter communicativam cum omnibus piam affectionem. Foris sum, Domine, foris te, prout dare dignaberis, inveniam. Ecce sto ad ostium et pulso. Domine, Domine, aperi mihi, gloriosa mihi dicta sunt de te. Sicut audivi, cupio videre. Intus apud te est, quod foris postulo. Nondum intravi, heu! heu! in locum tabernaculi admirabilis usque ad domum Dei. Conabor interim, te propitio, prout fas et possibile mihi fuerit in excubiis extrinsecis manens, intelligere et cognoscere te. Emitte, Domine, sapientiam de sede magnitudi-

nis tuæ, ut mecum sit et mecum laboret, ut sciam A te, et quid acceptum sit coram te. Scio namque, quia te comprehendere ad plenum nullus valet intellectus. Te certe quis sis in natura, qualis in gratia, quantus in gloria. Natura incomprehensibilis, gratia inæstimabilis, gloria incogitabilis. Natura speciosus, gratia copiosus, gloria pretiosus. Natura albus et rubicundus, gratia amabilis et jucundus, gloria superfluens et abundus. Natura albus candore divinitatis, rubicundus rubore assumptæ et passæ humanitatis, gratia amabilis et jucundus. Diffusa est enim gratia in labiis tuis, imo effusa de labiis tuis, et oleum scilicet gratiæ et lætitiæ effusum nomen tuum : ideo adolescentiæ dilexerunt te. Gloria pretiosus, quia si dederit homo omnem sub- B stantiam domus suæ, pro acquisitione gloriæ tuæ, quasi nihil despiciet eam. Dixerim te recte incomprehensibiliter speciosum, cujus pulchritudinem sol et luna mirantur. Pulchra scilicet opera tua, sed non ut tu. Miratur autem et tota illa supercælestis et felix familia tua, tuæ illi indicibili pulchritudini cum desiderio, oculis insatiabilibus intenta, clamans cum admiratione : Vere enim, Domine mi, admirabilis es, et facies tua plena gratiarum. Nimirum autem et illa nimis beata genitrix tua voce gratulabunda : Ecce, inquit, tu pulcher es, dilecte mi filii, et decorus; imo etiam conversa ad consortes suæ gloriæ, talis ac tanti filii matrem fore se reverenter gloriatur, inquit : *Ego mater pulchræ dilectionis*, etc. (Eccli. xxiv, 24). Non solum autem, sed et C Pater tuus cælestis in te quasi in imagine suæ divinissimæ gloriæ jucundissime delectatus, suavissime intonat : *Tu es Filius meus dilectus, in te complacui mihi* (Matth. xvii, v). O pulchritudo supereminens, in qua resultat nimirum splendor paternæ gloriæ quæ est candor lucis æternæ, et speculum sine macula majestatis divinæ; in cujus contuitu delectantur Pater et mater, quorum medius resides, nec utrique dissides Deus et homo, Deus ex Deo Patre, homo ex homine matre : idem cum Deo et ex Deo Pater Filius Deus, Verbum Patris Deus, ars Patris Deus, sapientia Patris Deus, imago Patris Deus, virtus Patris Deus. Talis ac tantus, tam pulcher et tam decorus, angelos et cives curiæ cælestis tuæ pascis et relicis delectabiliter pulchritudinis D gloria; terrigenas et filios hominum, reos et miseros, tuæ pietatis grætia et misericordia. Quis te, o pulcherrime filiorum, tam delectabilem, tam desiderabilem intueri non delectetur? Quomodo non gauderem cum te talem, sed et nescio dicere qualem videbo? Quis det desideratum illum diem venire, ut videre contingat? Quis mihi det, ut ego moriar pro te quovis mortis genere, ut te aliquo modo tam dilectum et tam electum lucrificam? Omnis mihi dolor, omnis miseria, omnis tristitia, pro te solo promerendo lætitia. Interim, o pie Jesu, mei cordis intima tuæ claritatis splendor illuminet, omnis infidelitatis et impietatis tenebras effuget. Nihil te me irradiante in me sordidum, nihil obscuro rema-

neat. Perspicaciter te speculari et contemplari, quantum mortali possibile est, mihi liceat et libeat; quia non est lumen aliud nisi tu, quo illuminari valeam ut videam te, et te viso gaudeam. Optimum enim videndi genus erit, ut te viso, nullus egerim ad omne quod libuerit te contentus. In te quidquid est a te, videre dabitur per te. Claritas refugens in te, resplendet mihi totum quod es, et omne quod est ex te. Non, inquam, sicut me satiare non possum de me; sic illuminare me non possum de me, quia in lumine tuo videbimus lumen, in tuo lumine, Fili Dei, videbimus lumen Patris Dei; videbimus et lumen Spiritus sancti Dei. Non autem tria videbimus lumina Dei, sed tuum Patrem lumen Deum, te Patris Filium lumen Deum, et Spiritum sanctum ex eodem Patre Deo et te naturaliter æqualiter procedentem lumen Deum, videbimus in tribus discretis personis - unum indiscretum lumen Deum. Non solum quippe in tuo lumine deiformiter illuminati, videbimus te divinum increatum lumen; sed etiam videbimus et nunc et tunc, quantum illuminatio vultus tui super nos, et pro quanto nos fecerit creata lumina lucentia, ante Dominum.

Quia igitur spero, ut pace tua dixerim, quod ingratum sit lumen vultus tui super nos, dedisti lætiam in corde meo; hæc tam de divinæ, quam humanæ naturæ tuæ pulchritudine, Jesu Christe, decor et pulchritudo animæ meæ, licet non ex condigno et debito et pro desiderio meo dixerim : dicam autem, te propitio, coram throno gloriæ tuæ, C contemplator et comprehensor tuæ divinitatis positus tanto plenius et jucundius, quanto nunc viderim perspicacius et feliciter. Intueor etiam te Dei Verbum plenum gratia et veritate, de cujus nimirum plenitudine nos omnes accepimus, et delectabar in recordatione innumerabilium gratiarum et beneficiorum tuorum, ingratus tibi existere nec volens nec debens, sciens beneficium indignum accipienti, quod ipsum gratum non reddiderit largienti. O, o, quam inæstimabilis gratiæ illud, Jesu misericordissimo, quod tu cum Patre et Spiritu sancto unus existens, vivus et verus Deus, me, cum nihil essem, ad imaginem unius et summæ divinitatis tuæ excellentissime condidisti, concivem angelorum, incozum colorum, municipem ineffabilium tuorum gaudiorum decrevistî. Proh dolor! factus a te, et ad te, et secundum te, non manebam apud te; sed recessi ab te, dimittens et amittens te, et justitiam tuam injuste deserentem me, eadem justitia judicante projectum de te, non nisi culpa et pena manebat me. Et non immerito, utpote primorum illorum parentum interdicto et vere maledicto edulio natura deformatum, gratia vacuatum, gloria spoliatum; et non solum tanta felicitate infelicitum, privatum, verum etiam miserabiliter exsiliatum, et perpetuis suppliciiis deputatum. Heu me miserum! non erat qui redimeret, non erat qui cognosceret, non erat qui requireret animam meam. Tu autem deum, Pater misericordiarum, et Deus totius consolationis, non

valens In ira tua continere misericordias tuas, quia **A** unione copulatur, Pater conciliatur, Spiritus sanctus revera dives et copiosus in misericordia, non es passus me tantis passionibus æternaliter subjacere; sed Creatorem te cognoscens, et Redemptorem non abnuens, manens quod eras Deus Dei Filius, factus es quod non eras, homo hominis filius, ut me filium perditorum hominum meritis primorum prævaricatorum hominum, socium effectum dæmoniorum, servum vitulorum, æternorum materia incendiolorum, tuæ crucis et mortis improperio, paternæ gloriæ restituens imperio. O dignam, mi Jesu, mea morte mortem, qua ne tibi morerer, mori voluisti! Moriturus omnino fueram, nisi mihi morereris. Culpa meæ mortis tibi causam intulit mortis, quomodo tu mihi non eris causa amoris, qui tibi tam amari occasio fui doloris? Amor meus tibi irrogavit causas doloris, quomodo dolor tuus mihi non ministrabit causas amoris? Si me amando mihi non doluisses, pro te dolendo amare te non potuissem, nec tuus dolor sine amore, nec meus amor sine dolore. Quanto tuus dolor in cruce pro me morientis erat vehementior, tanto nimirum meus amor tuum dolorem recoletis erit ardentior. Aqua de latere dilecti mei me in cruce fortissimis et vehementissimis amplexibus constringentis fluens, sanguis de corde exiliens, spiritus de corpore exiens, facta sunt mihi ut sciam quia non est dolor et amor sicut dolor et amor tuus. Hæreant semper, amantissime Jesu, illi tuæ sanctissimæ passionis dolores, illi tuorum venerandissimorum vulnerum rosei livores affectibus meis. Repræsententur sensibus meis, sint mihi materia continui doloris et amoris, provocent ad diligendum te, excitent ad laudandum te, adjuvent ad promerendum te. O mira, inquam, circa me tuæ pietatis dignatio! nihil eram, et me fecisti, et non solum aliquod, sed tuam imaginem; maluseram, et me refecisti, et non solum ad bonum aliquid, sed ad contemplandam cum sanctis angelis tuæ divinitatis summæ jucundam speciem. Nec his contentus, ut totum te refunderes in me, et nihil tibi retineres de te, factus propter me, dedisti mihi te in exilio peregrinationis meæ amicissimum socium, in cruce redemptionis efficacissimum pretium, in altari spiritualis refectionis dulcissimum edulium, futurus etiam nimirum mihi in exitu desideratissimum viaticum, in conductu tutissimum præsidium, in cælo felicissimum præmium. Summa illa et divina potestas, qua in cælis præsidet et imperas angelis, tu mihi condescendens, te intendis in fratrem et socium, appendis in pretium, impendis in poculum. Et ut de abundantissimæ bonitatis tuæ dispensatione adhuc, prout mihi sentire et intelligere tua gratia datur, aliquid plenius loquar, tanta me dignaris miseratione, ut mirabiliter et ineffabiliter in ipsa immolationis tuæ **B** *suavissimæ hora, ad vocem tui sacerdotis pro me has et mihi sacerdos et sacrificium, conviva et convivium, cibus et cibans, munus et munerans. O redemptionis meæ vere venerandum sacrificium,* **C** *quo* **D** *Dei Unigenitus* animæ meæ mira unione copulatur, Pater conciliatur, Spiritus sanctus propitiatur, cæli reserantur, angeli mihi sociantur, sanctorum vota et merita communicantur, crimina relaxantur, hostes salutis meæ exterminantur, virtutes donantur, dona cumulantur, præmia multiplicantur, et omnium denique bonorum copix plenissime ministrantur! O panis vive de cælo descendens, utique manu sancti Spiritus in utero gloriosæ Virginis formatus, in ara crucis igne passionis decoctus, quem in mensa sancti altaris tui paras in dulcedine tua pauper; Deus in delicatissimum convivium, habentem omne delectamentum, et omnem saporem suavitatis, quem cum amaverit anima mea, non esse poterit nisi gratiosa; cum tetigerit, speciosa; cum gustaverit, deliciosa; cum acceperit gloriosa! O vere felicem talis convivii dignum degustatorem, id cujus beata administratione et perceptione tota Trinitas gloriatur, felix illa supercælestis familia cum admiratione et reverentia famulatur, triumphantium in cælo animæ honorantur, militantium adhuc in terris adjuvantur, patientium in tormentis purgatorii liberantur! Hoc pascha meum, bone Jesu, quod desiderio desideravi manducare tecum donec moriar, et jam conviva mensæ cælestis effectus, manducem illud novum in regno Patris tui, videlicet non jam in velamine sacramenti, sed sine omni pallio velamenti. Et, o sanguis pretiosissimo de lilioso corpore dilecti mei in cruce pro me morientis, roseo colore largissime fluens, qui ne nulla mihi esset utilitas illius effusionis tuæ, si descenderem in corruptionem, nec in perfectione simul accepta beneficio redemptionis stare valeam, quia quotidie pecco, quotidie ministerio sacerdotum in remissionem peccatorum meorum effunderis, sed et cum te sumere in hi dederis, cum tanta plenitudine divinatorum charismatum animæ meæ illaberis, ut jam scire non possim, quid desit mihi ad id quod satis est; quia nimirum de torrente voluptatis divinæ potatum ita multiplicasti divitiis, deliciis et gaudiis cælestibus locupletare me, ut jam erectus super me, videar mihi quandoque introrsum in quemdam inusitatum affectum, conversus nescio ad quam dulcedinem, quæ si perficiatur in me, nescio quid erit quod vita ista non erit, in cujus dulcedinis interim suspensus desiderio, totus pene deficio dilationis fastidio! O mira suavitas calicis pretiosi! o sancta fecunditas poculi deliciosi! o superexcellens dulcedo sanguinis generosi! Vere sitivit in te anima mea, quem quanto biberit decentius et reverentius, tanto sitiet ardentius. Cum enim influis ipsi, mundas eam ut te deceat, ornas ut placeat, munus ne pereat, inebrias ne deficiat, sustentas ut proficiat, oblectas ut tibi hæreat, donec introducta in locum tabernaculi admirabilis usque ad domum Dei, dilectum facie ad faciem videat, et ipso suavitate plena et mirifica perfruat. Gratias tibi, dilecte Jesu, qui te dignatus Creatorem et Redemptorem, non abnuis talis convivii largitorem. Felix certe convivium, in quo te totum et nihil aliud nisi te mihi das; et in

me intrans transfers et mutas, et tam mira et dulci
 unione me tibi connectis et copulas, ut unum tecum
 spiritum efficias. Quid igitur? *Quare tristis es anima
 mea, et quare conturbas me?* (Psal. xli, 12.) Quid
 causaris sponsi tui absentiam? Quid si tibimet præ-
 sens fueris, ipso præsentius? Tecum certe est, intra
 te est, infra te est, circa te est, supra te est. Inanis
 non venit, plenus quippe est gratia et veritate. Gra-
 tiam affert, quæ tuam culpam evacuet; veritatem,
 qua ignorantiam illuminet. Quid igitur ultra tibi de-
 buit facere et non fecit? Jam non est dicere: *Ut quid
 Domine, recessisti longe, quare faciem tuam aver-
 tisti?* (Psal. x, 1.) Ecce tecum est, non recedit a te,
 nisi tu forte recesseris; non se avertit, si te non
 averteris. Dic, dic, anima mea; gratulare et dic: Ego
 dilecto meo, et dilectus meus mihi. Amplexare dul-
 cissimis et fortissimis affectibus, et tene quem ha-
 bes, utere eo, ut libet; conare, festina; ascende,
 intra in amatum, et ostendet tibi naturæ suæ inæsti-
 mabilem pulchritudinem, gratiæ dulcedinem, gloriæ
 plenitudinem, et videbis et afflues, et miraberis et
 dilataberis. Videbis nempe ipsum deformiter illu-
 minata, afflues ipso dulciter affectata; miraberis te
 ex ipso sublimiter exaltata, dilataberis in ipso mul-
 tipliciter locupletata. eatBam itaque, o anima mea,
 te dixeris, si dilectissimo sponso tuo pro his omni-
 bus grata exstiteris, et ab acceptis gratiis non exci-
 deris, nec accipiendis indignam te reddideris. Ex-
 sulta interim et lætare in sponso quem habes in ter-
 ris in sacramento, habitura et visura ipsum in caelis
 sine velamento. Age nunc, piissime Jesu, quid tuis
 his beneficiis dignum rependam? Quid retribuam
 tibi pro omnibus quæ retribuisti mihi? Scio certe
 quod sicut nihil sum sine te, sic nec te mereri pos-

sum sine te. Debitum non est, sed gratuitum quod
 cunque mihi impenderis beneficium. Indignum di-
 gnari non est justitiæ, sed gratiæ. Potenti tibi cedit
 ad gloriam, injustum punire nolle cum potueris.
 Pium te magis ostendis impio parcendo, quam pie-
 ctendo. Dederas te beneficium munerando imméri-
 tum, misericordius tecum egeris, quando debitum
 a me servitium exegeris. Si salvare me decreveris,
 iudicio tecum non contendis: nam si in iudicium
 sederis, et locum misericordiæ non dederis, miserias
 in perpetuum clamabo; sin autem, misericordias
 tuas in æternum cantabo. Ecce nunc animam meam
 tibi colligo vinculo tui sacramenti, securum me
 æstimans, si me muniveris novi et æterni sanguine
 testamenti. Amplexare tibi fidei fœdere copulatum,
 tuere sacratissimo corpore tuo cibatum, confortatum
 et sanctificatum. Intuere prædulcissimo sanguine
 tuo potatum, ornatum et signatum. Non sit quod
 propellat te sequentem, non sit quod avellat tibi hæ-
 rentem, et nomini gloriæ tuæ plenissime confiden-
 tem, quod est benedictum in sæcula sæculorum.
 Amen.

13. Cæterum ad commendationem gratiæ Dei tac-
 tisper dixerim, ut habeas, diligens lector, verba mo-
 nentia te et promoventia ad gaudium interioris ho-
 minis. Hæc enim quæ posui attente prolata, et intente
 meditata, et alia his similia, quæ studium et usus
 invenient, et unctio suggeret, esse tibi debent in
 exercitio contemplationis æstimativæ. Quod enim
 perfectioribus facit interior imaginatio, hoc in mi-
 nus perfectis facere solet exterior pronuntiatio; quia
 quod facit flatus carboni, hoc facit pronuntiatio de-
 votioni.

ANNO DOMINI MCL

AIMO ABBAS S. PETRI DIVENSIS

ET

PETRUS MONACHUS

NOTITIA

(*Histoire littéraire de la France*, t. XII, p. 357)

I.

Aïmon, religieux de Saint-Pierre-sur-Dive, au diocèse de Seez, remplaça Richard, abbé du même mo-
 nastère (1). L'année de son élection est incertaine, mais elle doit se rencontrer entre 1140, temps auquel
 Richard entreprit la reconstruction de son église, et 1143, où nous voyons, pour la première fois, Aïmon
 exercer les fonctions abbatiales. Deux ans après cette dernière époque, celui-ci mit la dernière main à

(1) Mab., *Annal.* l. LXXVIII, n. 67: Neustria pia, p. 503.